

DYDDIAD: 16 Rhagfyr 2011

YMATEB GAN: Ymateb ar y cyd gan ADSS Cymru/CLILC

YMATEB I:

Bwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol Cynulliad Cenedlaethol Cymru

AR: Yr Ymchwiliad i Ofal Preswyl ar gyfer Pobl Hŷn

Mae Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC/WLGA) yn cynrychioli'r 22 awdurdod lleol yng Nghymru; mae awdurdodau'r tri pharc cenedlaethol, y tri gwasanaeth tân cyfunol a 4 awdurdod yr heddlu yn aelodau cyswllt. Mae'n ymdrechu i ddarparu cynrychiolaeth i'r awdurdodau lleol o fewn fframweithiau polisi, sy'n diwallu blaenoriaethau allweddol ein haelodau a darparu ystod eang o wasanaethau sy'n ychwanegu gwerth i Lywodraeth Leol Cymru a'u cymunedau.

Cymdeithas Cyfarwyddwyr Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (ADSS Cymru) yw'r sefydliad arweinyddiaeth proffesiynol a gydnabyddir ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol yng Nghymru. Mae'n cynrychioli buddiannau'r 21 Cyfarwyddwr statudol a phenaethiaid gwasanaethau (oedolion, plant a busnes) sydd yn eu cefnogi i gyflenwi cyfrifoldebau ac atebolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol ar draws y ddau gyngor ar hugain yn yng Nghymru. Ei bwrpas sylfaenol yw darparu cefnogaeth i ddatblygu a ffurfio polisiâu gofal cymdeithasol ac iechyd ac felly darparu llais cenedlaethol i ofalu am, ac amddiffyn oedolion a phlant sydd mewn sefyllfaoedd bregus yng Nghymru.

Am ragor o wybodaeth:

Latha Unny, Ymchwil a Pholisi

Uned Fusnes ADSS Cymru

Ffôn: 01633 648574

E-bost: adss.cymru@torfaen.gov.uk

Emily Warren

Arweinydd Polisi, CLILC

Ffôn: (029) 2046 8681

E-bost: Emily.Warren@wlga.gov.uk

At: Mark Drakeford, AC

Cadeirydd, Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol

Cynulliad Cenedlaethol Cymru.

Annwyl Mark,

Ynglŷn â: Yr ymchwiliad i Ofal Preswyl ar gyfer Pobl Hŷn

Mae ADSS Cymru a CLILC yn croesawu'r cyfle i ymateb ar ran y teulu llywodraeth leol i'ch ymchwiliad i Ofal Preswyl ar gyfer Pobl Hŷn.

Cyflwynir yr ymateb ar y cyd gan ADSS Cymru a CLILC, ac, fel y cyfryw, mae'n darparu safbwyntiau proffesiynol a gwleidyddol i'r agenda ehangach o ddarparu gwasanaethau cynaliadwy i bobl hŷn yng Nghymru.

Fe fydd ein hymateb yn canolbwyntio ar faterion allweddol sy'n parhau i gyflwyno heriau allweddol yn nhermau trawsnewid gwasanaethau, ac wedi seilio ar eich cais am dystiolaeth yn seiliedig ar y Cylch Gorchwyl a amlinellwyd yn eich llythyr dyddiedig 24 Hydref, 2011.

Byddwch wedi derbyn ymatebion manwl i'ch Ymchwiliad gan nifer o adrannau gwasanaethau cymdeithasol yr awdurdodau lleol, ac er gwybodaeth, rydym wedi atodi negeseuon allweddol sy'n codi yn sgil eu hymatebion (Atodiad 1).

Wrth fynd ati i ddatblygu ein hymateb rydym wedi ymgynghori ag Aelodau Etholedig a chyfarwyddwyr statudol y gwasanaethau cymdeithasol, penaethiaid gwasanaethau i oedolion sy'n gyfrifol am gynllunio a darparu gofal preswyl a gofal cartref i bobl hŷn, cydweithwyr yn y GIG a phartneriaid allanol allweddol yn cynnwys Meddygon Teulu a Choleg Brenhinol y Seiciatryddion.

Credwn y byddai ystyried Cartrefi Gofal fel rhan o'ch ymholiad yn ychwanegu gwerth sylweddol a darparu trosolwg gwell o'r gwasanaeth, ei bwysau a'r heriau. Mae gofal nyrsio yn rhan o'r un continwmm gofal ar gyfer pobl hŷn sy'n fregus, a byddem yn ystyried gofal preswyl a gofal nyrsio fel opsiynau posibl i unigolion, a hynny yn ôl eu hanghenion.

Crynodeb Gweithredol

- i. Mae ADSS Cymru, CLILC a'r Asiantaeth Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol (AGGC) yn chwarae rhan weithredol i gefnogi awdurdodau lleoli ddatblygu modelau gwasanaeth newydd ar gyfer pobl hŷn yng Nghymru a hynny fel rhan o'n gwaith ehangach ar ['Wasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy'](#).
- ii. Mae'r modelau gofal hyn yn seiliedig ar ymagwedd sy'n canolbwyntio ar y person, gyda ffocws llymach ar ofal ataliol, ymyrraeth gynnar ac ailalluogi. Rydym yn rhannu gweledigaeth Llywodraeth Cymru, sef cefnogi pobl i barhau i fod mor annibynnol â phosibl cyhyd ag sy'n bosibl yn eu cartrefi. Pan na fydd hyn yn bosibl mwyach rydym yn ymdrechu i'w lleoli mor agos i'w cartref â phosibl mewn lleoliad cymunedol neu breswyl a all ddiwallu eu hanghenion mewn ffordd briodol.
- iii. Mae'n bwysig cydnabod bod yna le i ofal preswyl yng Nghymru, oherwydd fe all fod yn ffordd briodol o ddiwallu anghenion cynyddol neu gymhleth sydd gan unigolyn na all barhau i fyw'n annibynnol mwyach. Rydym yn ystyriol fodd bynnag bod angen i'r gofal ateb y diben ac mae nifer o awdurdodau yn datblygu darpariaeth fodern (ee y gwasanaethau a chyfleusterau cymunedol newydd sy'n sail i brosiect Llanfair-ym-muallt). Fodd bynnag, yn aml mae moderneiddio gwasanaethau yn arwain at wrthwynebiad gwleidyddol lleol a sylweddol. Mae'n bwysig fel rhan o agenda 'Gwasanaethau Cymdeithasol Lleol' bod Llywodraeth Leol a phartneriaid yn medru datblygu trafodaeth gryfach yn lleol a chenedlaethol a hynny ynglŷn â darparu gwasanaethau mewn ffyrdd gwahanol, a defnyddio arian yn fwy effeithiol, gan nodi'r manteision yn glir i gymunedau lleol.
- iv. Fodd bynnag, i gyflawni hyn byddem yn disgwyl bod y Llywodraeth yn cydnabod yn genedlaethol yr angen i sicrhau bod polisïau allweddol fel '[Law yn Llaw at Iechyd](#) a '[Gwasanaethau cymdeithasol cynaliadwy](#) yn alinio. Ar hyn o bryd nid ydym yn hollol argyhoeddedig bod hyn wedi digwydd ar lefel genedlaethol, ac fe allai leihau'r effaith posibl a fyddai o fudd ar lefel awdurdod lleol/BILI. Yn ogystal â hyn mae angen i waith ychwanegol a gomisiynwyd gan y GIG (Gosod y Cyfeiriad) ac Asiantaeth Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol ([Gwell Cymorth am Gost Is](#) sy'n ymwneud a darpariaeth gymunedol fodern a'r adnoddau sydd eu hangen i lywio polisïau.
- v. Dengys rhagamcaniadau demograffig cynnydd rheolaidd yn y boblogaeth 50+, ac mae'r ystadegyn honno ynghyd â'r dirywiad economaidd wedi gosod pwysau difrifol ar gynghorau i ddiwallu anghenion poblogaethau lleol. Nid yw'r system bresennol ar gyfer ariannu gofal, bellach yn ateb y gofyn ac mae angen ei ddatrys yn fuan. Anogwn Lywodraeth Cymru i barhau i lobio bod adroddiad [Comisiwn Dilnot](#) (Gorffennaf 2011) yn cael ei ystyried gan

Lywodraeth y DU mewn ffordd amserol ac effeithiol, ac yng Nghymru, bod [Talau am Ofal](#) yn parhau i fod yn flaenoriaeth, a hynny drwy ymrwymiad gwybodus a thra chyhoeddedig ar draws y gymdeithas Gymreig.

- vi. Mae'r system gofal cymdeithasol yng Nghymru yn darparu gofal a chefnogaeth drwy system prawf modd, sydd yn cael ei gyflawni ar lefel leol gan awdurdodau lleol. Mae yna alw i ystyried prawf modd ar gyfer gofal cymdeithasol yn erbyn gofal a ariennir gan y GIG sydd yn cael ei ddarparu am ddim.
- vii. Mae Awdurdodau Lleol yn bennaf yn prynu gofal preswyl gan ddarparwyr annibynnol ac yn ôl traddodiad, trafodir cyfraddau ar lefel awdurdod lleol yn unol â'r galw, demograffeg ac anghenion. Fod bynnag, fel rhan o'n agenda ar y cyd, mae gwaith yn mynd rhagddo i drafod ffioedd mewn ystod o feysydd gwasanaeth ar lefel rhanbarthol neu genedlaethol. Y ein hymateb i 'Wasanaethau cymdeithasol cynaliadwy', fe wnaethom nodi ein cefnogaeth mewn egwyddor am gytundeb gofal cenedlaethol. Rydym yn llawn dderbyn yr egwyddor a'r buddiannau posibl o greu cytundeb gofal cenedlaethol. Fodd bynnag, cyn i ni fedru cyflawni hyn credwn fod angen gwaith sylweddol ar lefel awdurdod lleol a chenedlaethol er mwyn myn i'r afael â thensiynau presennol rhwng y sectorau statudol ac annibynnol, a chyrraedd ateb boddhaol sy'n sail i gydweithio adeiladol yn y dyfodol, ac sy'n cydnabod yr heriau ariannol y mae awdurdodau lleol yn eu hwynebu.
- viii. Disgwylir, fel rhan o'r agenda bartneriaeth gyda darparwyr, eu bod yn gweithio gydag awdurdodau lleol tuag at gyflawni'r canlyniadau a ganlyn fel rhan o 'Wasanaethau cymdeithasol cynaliadwy':
 - ffocws ar ganlyniadau i bobl hŷn mewn cartrefi preswyl a chartrefi nyrsio
 - gofyniad i ddarparwyr annibynnol ddangos cyswllt pendant rhwng costau, canlyniadau ac ansawdd wrth brisio ffioedd cartrefi preswyl
 - datblygu dadansoddiad cadarn o anghenion a strategaethau comisiynu ar y cyd, yn enwedig ar gyfer lleoliadau costau uchel, maint isel
 - gweithio gyda AGGCC ac AGIC i wella arferion rheoleiddio drwy ddefnyddio dulliau sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau
 - annog mwy o staff cartrefi gofal i ymgymryd ag hyfforddiant staff uchel ei ansawdd gan awdurdodau a chwmnïau preifat

Ymateb

1. Diffiniadau

At ddiben yr ymarfer hwn a dealltwriaeth gyffredin, mae gofal preswyl yn cyfeirio at ofal hirdymor a roddir i oedolion mewn lleoliad preswyl yn hytrach nag yn eu cartref. Mae pobl ag anableddau, problemau iechyd meddwl neu anawsterau dysgu yn aml yn derbyn gofal yn y cartref gan ofalwyr (a hynny gyda thâl neu heb dâl), fel teulu a ffrindiau, gyda chymorth ychwanegol gan y gwasanaethau cymdeithasol neu asiantaethau eraill. Fodd bynnag, os nad yw'r gofal yn y cartref yn briodol i'r unigolyn, efallai bod angen gofal preswyl. I unigolion sydd ag anghenion cymhleth sydd hefyd angen ymyrraeth/cefnogaeth feddygol, mae cartrefi nyrsio yn darparu gwasanaeth tebyg, gyda nyrsys cofrestredig wrth law i oruchwylio'r tasgau nyrsio. Bydd trigolion mewn cartrefi nyrsio yn fwy annibynnol na'r rheiny mewn cartrefi gofal preswyl.

At ddiben yr ymchwiliad hwn, ni wnaethom ystyried amrywiol fodelau eraill ar gyfer byw â chymorth, lle y gall unigolyn sicrhau daliadaeth; fodd bynnag, mae'n bwysig cofio bod yna ystod o opsiynau gofal hyblyg yn ogystal â gofal preswyl ar gael i bobl hŷn.

2. Demograffeg

Mae sicrhau modelau priodol o ddarpariaeth gofal cymdeithasol a chyllid yn flaenoriaeth allweddol yng Nghymru, ac yn un hynod o heriol o ystyried natur y gwasanaeth, a'r ffaith ei fod yn rhychwantu polisïau datganoledig a di-ddatganoledig yng Nghymru a swyddogaethau deddfwriaethol.

Mae CLILC ac ADSS Cymru yn cefnogi ffocws parhaus yn y maes hwn drwy bolisïau a deddfwriaeth i sicrhau bod modelau ariannu a gwasanaethau yn gynaliadwy. Rydym eisoes yn gweithio i roi darganfyddiadau [adroddiad John Bolton](#) ar waith a datblygu modelau gwasanaeth mwy cynaliadwy drwy 'Gosod y Cyfeiriad' a 'Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy'. Argymhellwn yn gryf bod polisïau a chyfleoedd deddfwriaethol fel '[Gwasanaethau cymdeithasol cynaliadwy](#), [Mesur Gwasanaethau Cymdeithasol](#), [Comisiwn Dilnot](#) a [Thalu am Ofal](#) yn cael eu defnyddio yn y ffordd orau o ystyried yr effaith tebygol ar wasanaethau cyhoeddus ar ddemograffeg sy'n newid yng Nghymru, fel y gwelir yn y ffeithiau pennawd a ganlyn:

- Poblogaeth yng Nghymru/DU sydd yn tyfu.

- Poblogaeth sy'n heneiddio (50+) gyda risg gynyddol o ddementia a phroblemau corfforol ac iechyd meddwl hy y rheiny sydd ag anghenion cydberthnasol.
- Cynnydd yn nifer yr unigolion ag anghenion cymhleth sydd mewn peryg o orfod derbyn gofal preswyl yn gynharach (ee y rheiny sydd ag Anableddau Dysgu).
- Y bydd angen o leiaf 243 o Leoedd Tai Gofal Ychwanegol erbyn 2020 i fodloni'r galw yn y dyfodol.

Mae'r risgiau hyn yn cael eu hasesu'n rhan o gynlluniau comisiynu'r ALI ar gyfer pobl hŷn, yn benodol er mwyn rheoli'r amgylchedd farchnad sef darpariaeth cost uchel, maint isel.

3. **Gweledigaeth**

Y weledigaeth a rennir ledled Cymru yw y gall pobl hŷn fyw yn hapus, iach a diogel yn eu cartrefi eu hunain, cyhyd ag y bo modd iddynt, a hynny gyda'r gefnogaeth briodol. Felly, y model gofal cyfannol ar gyfer pobl hŷn oedd datblygu gwasanaethau perthnasol, priodol a hyblyg i ddiwallu anghenion newidiol y bobl, tra'n annog annibyniaeth ac ymreolaeth bob amser. Mae hyn wedi cyfrannu at ddatblygu ethos cadarn o [wasanaethau yng Nghymru sydd wedi eu cyfeirio at y person, yn enwedig ar gyfer pobl ag anableddau dysgu](#).

Mae gwaith sylweddol wedi ei gwblhau eisoes drwy'r [Asiantaeth Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol](#), ac mewn partneriaeth gyda'r GIG, trwy raglenni fel 'Gosod y Cyfeiriad', gwaith ar ailalluogi a '[Prosiect Llesgedd Gwent](#)'. Disgwyliwn y bydd y gwaith hwn yn parhau fel rhan o'r 'Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy' a bydd yr ymrwymiad gan y llywodraeth i ddatblygu fframwaith canlyniadau fel rhan o'r agenda hwn yn cefnogi partneriaid i ddatblygu gweledigaeth ac amcanion a rennir mewn meysydd gwasanaeth cymhleth fel hyn.

Mae cadw pobl yn eu cartrefi a chymunedau hefyd yn eu cefnogi i ddiwallu'u hangen am annibyniaeth gymharol a lles cyffredinol. Felly, mae hyrwyddo gofal cymunedol mewn cyferbyniad â gofal mewn sefydliad yn aml yn costio'n fwy, ond gall y canlyniadau i'r unigolyn fod lawer gwell.

Os bydd gofal preswyl yn fwy priodol i gefnogi anghenion cymhleth person hŷn, gwneir pob ymdrech i gadw'r unigolion yn 'agos i'r cartref', hynny yw, yn yr un gymuned. Fodd bynnag, mae'n benderfyniad anodd ar deuluoedd ac

awdurdodau gan efallai nad yw gofal preswyl priodol neu o ansawdd ar gyfer henoed bregus eu meddwl, yn cael ei ddarparu yn yr ardal.

4. **Cynllunio a Chyflenwi.**

Gall gofal preswyl fod yn fodd priodol o ddiwallu anghenion cymhleth neu gynyddol sydd gan unigolyn, ond rhaid bod y gofal yn ateb y gofyn. Mae'r bartneriaeth agos sydd wedi ei datblygu gan Fyrddau Iechyd Lleol a Chynghorau wedi creu mantais sylweddol o ran medru sefydlu ymagwedd sydd yn canolbwyntio ar y person wrth fynd ati i wella gwasanaethau i bobl hyn, yn cynnwys y rheiny mewn gofal preswyl.

Mae cydweithio'n agosach gyda'r GIG wedi annog systemau cyfan o feddwl, ac mae hyn wedi arwain at gynllunio strategol effeithiol. Mae angen adeiladu ar hyn a'i ehangu. Mae asesu, cynllunio ac adolygu ar y cyd, i greu llwybrau gofal gwell sy'n canolbwyntio ar ganlyniadau ar gyfer pobl hyn wedi helpu i atal derbyniadau amhriodol i'r ysbyty a/neu oedi wrth drosglwyddo gofal i leoliadau gofal preswyl, nyrsio neu ofal cartref.

Mae cynnwys defnyddwyr a gofalwyr yn y broses yn hanfodol o ran cynllunio well gofal a datblygu gwasanaethau, ac mae awdurdodau lleol yn gweithio i ddatblygu ffyrdd gwell o'u cynnwys yn y broses cynllunio gofal a hynny mewn ffordd sy'n effeithiol ac ymgysylltiol. Mae rhaglen ["Ymgysylltu Asiantaeth Gwella'r Gwasanaethau Cymdeithasol](#) yn dyst i'r ymrwymiad hwn ac mae'r dysgu yn parhau i gael ei ddatblygu a'i fewnosod. Yn ogystal â hyn edrychwn ymlaen at weithio gyda chydweithwyr yn llywodraeth Cymru i fwrw ymlaen gyda'r newidiadau i'r broses asesu er mwyn sicrhau ei bod yn canolbwyntio mwy ar ganlyniadau, llai biwrocraidd, gyda mwy o ffocws ar y person.

Mae cydweithio'n strategol gyda'r GIG wedi cefnogi ymagwedd Hawliau Dynol ar draws yr opsiynau gofal eraill i bobl hyn. Mae cynllunio ac asesu ar y cyd yn cefnogi llwybrau gofal a chanlyniadau pendant ar gyfer pobl hyn, mewn cartrefi preswyl a chartrefi nyrsio.

Mae mwy o ymwybyddiaeth broffesiynol wedi arwain at gwell ddealltwriaeth o'r ffaith fod rheoli'r risgiau yn gwella wrth gynllunio a darparu gwasanaethau o ansawdd da mewn ffordd effeithiol, ac mae hyn yn fwy cyson wrth fynd ati i feithrin ymagwedd Hawliau Dynol yn gyffredinol. Mae hyn yn golygu addysgu a hyfforddi gweithwyr proffesiynol i ddefnyddio gofal preswyl mewn ffordd hyblyg, er enghraifft, darparu gofal seibiant dros dro ar gyfer person bregus

er mwyn i'r sawl sy'n gofalu amdano/amdani gael seibiant haeddiannol, neu ddarparu cyfnod adsefydlu byr yn dilyn gofal mwn ysbyty.

Mae'r pwyslais ar leihau anghydraddoldebau a rheoli gwasanaethau sy'n gorgyffwrdd ar gyfer pobl hŷn yn golygu bod angen i'r GIG a Chynghorau bontio'r bylchau yn rhyngwyneb iechyd/ gofal cymdeithasol, trwy gwell ymdeimlad o rannu'r cyfrifoldeb. Rydym yn parhau i lobio ar gyfer proses 'gydgysylltiedig' ar gyfer llunio polisiau ar lefel cenedlaethol gydag uniondeb pendant rhwng polisiau a deddfwriaeth strategol allweddol i gefnogi cydweithrediad pellach gyda'r GIG. Byddem yn croesawu symudiad mwy pendant tuag at gydberchen rhannau allweddol o'r agenda drwy fabwysiadu ymagwedd sydd yn canolbwyntio ar y person wrth ddarparu gwasanaethau.

Mae yna gryn lawer o gynnydd i'w wneud o hyd ac rydym yn parhau i ddatblygu ffyrdd o oresgyn yr heriau yn nhermau gweithio mewn ffordd integredig, megis diwylliant ac adnoddau. Croesawn y cyhoeddiad i resymoli cynlluniau a chredwn y bydd cyfleoedd newydd fel rhan o'r galw ar lywodraeth leol i ddatblygu Un Cynllun Cymunedol Integredig. Fodd bynnag, os ydym am gyflawni hyn byddem yn disgwyl bod y Llywodraeth yn cydnabod yn genedlaethol, rôl 'iechyd' o ran cyfrannu at y cynlluniau trwy alinio polisiau cenedlaethol: 'Law yn Llaw at Iechyd' a 'Gwasanaethau cymdeithasol cynaliadwy'. Ar hyn o bryd nid yw'n amlwg bod hyn wedi digwydd ar lefel cenedlaethol, a phryderwn y byddai colli'r fath gyfle yn gostwng y manteision posibl ar lefel awdurdod lleol/BILL.

5. **Cymhwysedd**

Rydym wedi symud i ffwrdd o system lle'r arferai awdurdodau lleol ddarparu mwyafrif y gofal preswyl, i un lle mae awdurdodau lleol yn gweithredu system cymhwysedd i dderbyn gofal yn y gymuned, y mae'r rhan helaethaf ohono yn cael ei brynu gan awdurdodau lleol (a'r bobl hynny sydd yn medru fforddio i dalu am ofal) gan ddarparwyr preifat.

Oherwydd y pwysau ariannol dwys y mae cynghorau yn eu hwynebu erbyn hyn, mae mwyafrif yr awdurdodau lleol wedi codi'r trothwy cynhwysedd i 'sylweddol' a 'chritigol'. Mae pobl y mae eu hanghenion yn gymedrol neu isel yn cael eu cyfeirio at feysydd eraill (fel arfer at fudiadau sector gwirfoddol); fodd bynnag, y risg yw y gall angen cymedrol ddwysau i sylweddol heb gefnogaeth gymunedol briodol neu ddigonol.

6. **Ariannu Gofal**

Yn annhebyg i wasanaethau'r GIG, nid yw gwasanaethau cymdeithasol yn cael eu darparu yn rhad ac am ddim. Mae hyn yn golygu bod pobl yn cael eu hasesu er mwyn pennu a oes angen iddynt gyfrannau tuag at eu costau gofal mewn cartref preswyl neu gartref nyrsio.

Mae yna heriau sylweddol i ddod wrth i wasanaethau cyhoeddus geisio ymateb i'r pwysau ariannol presennol. Mae hyn yn hynod berthnasol o ran darparu gofal cymdeithasol i oedolion, a dengys data perfformiad diweddar fod 1 ymhob 26 o gyfanswm y boblogaeth yng Nghymru, 2,343,014 (y rheiny sydd yn 18 oed ac hŷn) yn derbyn cefnogaeth gan eu hawdurdod lleol. O'r rheiny sy'n derbyn cefnogaeth, mae'r mwyafrif (72%) yn 65 oed neu hŷn. Mae gwasanaethau cymdeithasol yn benodol, yn parhau i wynebu pwysau sylweddol yng nghyd-destun poblogaeth sy'n heneiddio a chanddynt anghenion mwy cymhleth sydd angen cryn lawer o sylw. Mae yna lefelau uchel o hawliau a disgwyliadau uchel gan ddefnyddwyr a gofalwyr, ynghyd ag ymrwymiad strategol tuag at gefnogi cymaint o bobl â phosibl i fyw yn annibynnol yn y gymuned. Mae'n hanfodol felly bod unrhyw ddiwygiadau yn medru ymateb i'r materion hyn sy'n real iawn.

Rhagwelir y bydd costau gwasanaethau cymdeithasol preswyl a dibreswyl yn cynyddu'n sylweddol dros y 20 – 30 mlynedd nesaf, yn bennaf oherwydd y twf demograffig a ysgogodd yr ymgynghoriad "[Talu am Ofal](#)" [Talu am Ofal yng Nghymru: Creu System Deg a Chynaliadwy, Llywodraeth Cynulliad Cymru (2009)], a'r gwaith dilynol yr ymgymeryd ag ef gan 'Ariannu Gofal Tecach', Comisiwn Dilnot, ar gyfer Llywodraeth y DU. Mae gennym nawr gyfeiriad ar gyfer 'Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy' ond nid yw materion sy'n ymwneud â thalu am ofal wedi eu datrys hyd yn hyn. Y realiti yw bod cynghorau yng Nghymru yn brwydro o fewn eu cyllidebau presennol i ateb y galw a gwella gwasanaethau. Mae angen ail werthuso arian/adnoddau'r GIG a'r Llywodraeth, a hynny o ddifri.

Nid yw pobl sy'n ariannu'u gofal yn llawn neu'n rhannol yn gweld cynnydd yn eu buddsoddiadau ac arbedion neu asedau oherwydd y dirywiad economaidd. Felly, mae llawer wedi disgyn islaw'r trothwyau cenedlaethol ac o ganlyniad, y gwasanaethau cymdeithasol sydd yn gyfrifol am y cyllid. Mae angen ystyried ymhellach y profion modd ar gyfer gofal cymdeithasol yn erbyn gofal a ariennir gan y GIG sydd yn cael ei ddarparu yn rhad ac am ddim.

Os ydych am symud i ffwrdd o ddibynnu ar y sector aciwt i ddarpariaeth yn y gymuned, rydym o'r farn nad yw'r trefniadau ariannu presennol ar gyfer gofal cymdeithasol yn ateb y diben ac mae angen eu diwygio. Rydym yn ystyriol o'r ffaith mai Llywodraeth y DU fydd yn mynd i'r afael â manylion y system ariannol ddiwygiedig yng Nghymru. Fodd bynnag, mae gan Lywodraeth

Cymru rôl ganolog i sicrhau bod adnoddau a fwriadwyd ar gyfer y system gofal yng Nghymru yn cael eu diogelu, a bod y cyllid yn ddigonol a chynaliadwy.

Yn ein hymateb i'r ymgynghoriad ar y cyd i ['Dalu am Ofal'](#) fe wnaethom amlinellu egwyddorion allweddol y dylid seilio diwygiadau yn y dyfodol arnynt yn ôl llywodraeth leol. Mae'r rhain yn cynnwys sicrhau cyllid cynaliadwy, cyflawni cydbwysedd cenedlaethol/lleol a darparu gwasanaethau sy'n canolbwyntio ar ddinasyddion, drwy ataliaeth, ymyrraeth ac ailalluogi.

Mae ein dadansoddiad o'r modelau ariannu arfaethedig yn awgrymu bod y mwyafrif o'n haelodau o blaid ailystyried yr opsiwn trethu. Y farn ar lefel leol yw y gallai trethu fod yn fodd mwy cynaliadwy o sicrhau cyllid, a'r teimlad cyffredinol yw nad yw'r Llywodraeth wedi cynnig esboniad digonol i beidio â'i ystyried hyd yn hyn. Cydnabyddwn, fodd bynnag yr oblygiadau sylweddol sydd ynghlwm wrth yr opsiwn hwn.

Yn ogystal ag ymgynghoriad LIC ar ['Dalu am Ofal'](#) cyflwynwyd tystiolaeth gan CLILC ac ADSS Cymru i Ymholiad ['Ariannu Gofal Tecach'](#) gan y Comisiwn ar Ariannu Gofal a Chefnogaeth yn gynharach eleni. Cydnabu adroddiad y Comisiwn (Gorffennaf 2011) nad yw'r system bresennol ar gyfer ariannu gofal a chefnogaeth i oedolion, a sefydlwyd ym 1948, yn ateb y diben ar gyfer yr 21^{ain} Ganrif. Cynigiwyd model newydd o gostau gofal yn y dyfodol. Aeth yr adroddiad ymlaen i gadarnhau bod pawb sydd yn derbyn eu gofal am ddim yn parhau i wneud hynny ond cynigir bod yna derfyn i alluogi unigolion i gymryd cyfrifoldeb am eu costau hyd at bwynt penodol, ond ar ôl y pwynt hwn, y wladwriaeth ddylai dalu. Cynigiodd y Comisiwn gynnydd sylweddol yn y trothwy lle byddai cefnogaeth ar sail prawf modd yn cael ei ddwyn i ffwrdd, er mwyn amddiffyn y rheiny sydd a'r incymau a'r cyfoeth isaf yn well. Byddai cyfuniad o'r model capio costau a phrawf modd estynedig yn sicrhau na fyddai rhaid i unrhyw un sydd yn symud i ofal preswyl wario mwy na 30% o'u hasedau ar eu costau gofal. Hefyd, er mwyn mynd i'r afael â natur eithafol y 'loteri cod post', argymhellwyd symud tuag at drothwy cymhwysedd cenedlaethol newydd a gwell prosesau asesu ar gyfer y rheiny sydd angen gofal a'r rheiny sydd yn rhoi gofal (gofalwyr). Mae'r Ymchwiliad yn nodi bod 1 ymhob 10 o bobl, sydd yn 65 oed, yn wynebu costau gofal hyd -oes o dros £100,000 yn y dyfodol. O ganlyniad, gall rhai pobl golli mwyafrif eu hincymau a'u hasedau wrth dalu am ofal. Yn aml, mae pobl sydd yn symud i ofal preswyl yn cael eu gorfodi i werthu'u cartrefi- ystyrir hyn yn annheg gan y cyhoedd. Rydym yn cadarnhau cyfeiriad cyffredinol argymhellion y Comisiwn ar gyfer Lloegr, ac mae rhaid ystyried yn ofalus y goblygiadau i Gymru.

7. Rhoi Dewis i Bobl Hŷn

Mae datblygu'r farchnad yng Nghymru i ddarparu ystod o wasanaethau a dewis o ddarparwyr gwasanaethau yn ymrwymiad allweddol gan awdurdodau lleol ond sydd yn aml yn heriol. Mae Awdurdodau Lleol yn prynu cyfran fawr o ofal preswyl gan ddarparwyr annibynnol, ond mae yna broblemau o ran gosod cyfradd contractio safonol blynyddol ar gyfer lleoedd mewn cartrefi gofal preswyl annibynnol. Rydym yn llawn dderbyn yr egwyddor a'r buddion posibl y byddai contract gofal cenedlaethol yn ei gynnig. Fodd bynnag, cyn i hyn gael ei gyflawni, credwn fod angen gwaith sylweddol ar lefel genedlaethol ac ar lefel awdurdod lleol i fynd i'r afael â'r tensiynau presennol rhwng y sectorau statudol ac annibynnol a dod i benderfyniad rhyngom a fydd yn creu sail i gydweithio mewn ffordd adeiladol yn y dyfodol.

Mae hi'n angenrheidiol i awdurdodau lleol adolygu sut y pennir ffioedd cartrefi gofal yn sgil nifer o ddatblygiadau allanol. Ym mis Awst 2010, fe gyhoeddodd Llywodraeth Cymru ganllawiau statudol ar gomisiynu gwasanaethau cymdeithasol; mae [Bywydau Bodlon, Cymunedau Cefnogol: Fframwaith Comisiynu Canllawiau ac Arferion Da](#) yn nodi cyfrifoldebau awdurdodau lleol yn y maes hwn. Mae i'r Fframwaith ddwy ran. Cyhoeddwyd Rhan 1 dan Adran 7(1) Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol Awdurdodau Lleol 1970. Mae'n cynnwys tair ar ddeg o safonau; mae'r rhain yn darparu'r meincnod i fesur effeithiolrwydd y gweithgareddau comisiynu a ddefnyddir gan awdurdodau lleol. Yn ogystal â'r canllaw statudol a'r ddeddfwriaeth sy'n cwmpasu lleoliadau preswyl a chomisiynu lleoliadau, cafwyd llwyddiant pan heriwyd polisi Cyngor Sir Penfro dan gyfraith gyhoeddus ynghylch gosod ffioedd cartrefi gofal, sef achos 'Cartref Gofal Forest' ¹¹. Er bod y broses o osod ffioedd a'r fethodoleg a fabwysiadwyd gan Sir Benfro yn rhan o'r adolygiad barnwrol, mae'r dyfarniad yn creu oblygiadau i bob awdurdod lleol sydd yn mynd ati i drafod ffioedd gyda darparwyr cartrefi gofal preswyl annibynnol.

Mae CLILC ac ADSS Cymru yn gweithio ar hyn o bryd gyda Llywodraeth Cymru a Fforwm Gofal Cymru i ddatblygu gwell ymagwedd er mwyn cydnabod yr angen am well cysondeb a sicrhau bod her farnwrol yn cael ei hosgoi, o ystyried yr oblygiadau ariannol sy'n arwain at filiau cyfreithiol o filiynau o bunnoedd i awdurdodau lleol felly'n dargyfeirio adnoddau i ffwrdd o wasanaethau rheng flaen. Cyflawnwyd un cam pwysig yn ddiweddar wrth i Lywodraeth Leol, GIG Llywodraeth Cymru a'r Sector Annibynnol ymrwymo i 'Memorandwm Cyd-ddealltwriaeth'.

Ar yr un adeg, rydym yn cydnabod bod angen i ni ddatblygu dealltwriaeth a rennir cymaint â phosibl ar draws rhanddeiliaid allweddol ynglŷn â ffactorau megis risgiau marchnad, anghenion trigolion presennol mewn cartrefi nyrsio a chartrefi gofal preswyl, anghenion y darparwyr cartrefi gofal a chartrefi

nyrsio, anghenion trigolion eraill yn ardal yr awdurdod lleol ac yn olaf, anghenion sectorau gwasanaethau eraill y maent yn feysydd sydd yn gyfrifoldeb ar yr awdurdod lleol. Mae' gwaith hwn yn cymryd llawer o amser ac yn llawn anawsterau yn cynnwys darparwyr annibynnol sydd yn bygwth heriau cyfreithiol.

Mae gan lefel y tâl effaith sylweddol ar gyllidebau adrannau gwasanaethau cymdeithasol oherwydd nifer y lleoliadau dan sylw. Fe fydd hyn yn bwysau sylweddol ar gostau yn y blynyddoedd i ddod. Bydd angen i awdurdodau lleol ymgymryd â rhaglen waith gyda'r sector annibynnol a hynny ar frys er mwyn sicrhau bod gwasanaethau a ddarperir yn effeithlon, effeithiol ac yn ystyriol o'r pwysau ar gyllid cyhoeddus. Byddant yn gofyn i ddarparwyr ddangos bod eu trefniadau ariannol yn cadw pobl yn ddiogel, gofyn iddynt ddangos fod eu busnes yn gynaliadwy yn nhermau graddfeydd meddiannaeth, llif arian, meintiau a chyfrifon tryloyw. Mae ansawdd lleoliadau preswyl yn amrywio'n sylweddol ar draws Gymru. Felly mae'r un mor bwysig i ddarparwyr ddangos cyswllt pendant rhwng costau, anghenion ac ansawdd wrth fynd ati i bennu ffioedd cartrefi preswyl.

Mae gan gefn gwlad ei heriau ei hun. Mae awdurdodau fel Powys yn cynnwys ardaloedd mawr gwledig ac felly nid yw'n bosibl creu'r un arbedion maint a'r mas critigol a mannau eraill. Pan fo niferoedd mewn lleoliadau daearyddol penodol yn fach, mae cynaliadwyedd ariannol y darparwyr yn bwysig o ran rheoli a datblygu'r farchnad. Eto, mewn lleoliadau gwledig, mae yna angen i ddarparu unedau gofal llai, unedau llai o gymorth cartref gofal o fewn ystod ehangach o wasanaethau preswyl a chymunedol/yn y cartref, ond nid yw hyn yn opsiwn deniadol i ddarparwyr gofal presennol. Mae'r costau teithio i ddarparu gofal yn y cartref yn gostau sylweddol sy'n ychwanegu at gostau gofal. Mae gweithio mewn partneriaeth effeithiol gyda'r sector annibynnol yn hanfodol er mwyn trafod ffioedd rhesymol ar gyfer gofal o ansawdd da, ond, gyda gostyngiadau i wariant a ffrydiau grant yn rhoi diwedd ar bŵer prynu awdurdodau lleol.

Er mwyn mynd i'r afael â nifer o'r heriau a ddisgrifir uchod, mae awdurdodau lleol yn datblygu dadansoddiadau o anghenion cadarn strategaethau comisiynu ar y cyd sy'n caniatáu'r sector annibynnol i gael mwy o wybodaeth ac felly cynllunio'u gwasanaethau ar gyfer y dyfodol, a chaniatáu awdurdodau i rheoli'r farchnad yn fwy effeithiol. Mae dirywiad y darparwyr a ddarparai gofal preswyl ar raddfa fawr (ee Southern Cross) wedi creu ansicrwydd ar gyfer pob parti. Mae'r farchnad yn dymhestlog ac yn wir, dyma efallai fydd y sefyllfa dros y blynyddoedd nesaf. Felly, mae cydbwysu'r cyfrifoldeb cymdeithasol ar gyfer lles pobl hyn o fewn cyfyngiadau ariannol yn fwy heriol

nag erioed. Fel man cychwyn mae angen asesu hyfywedd ariannol y darparwyr.

8. Datblygu Gofal Gwell i Bobl Hŷn

Dengys ymatebion Awdurdodau Lleol i'r Ymchwiliad bod yna mwy o fuddsoddi mewn gwasanaethau ataliol, ymyrraeth gynnar a gwasanaethau ailalluogi drwy gydweithio mwy gyda'r Trydydd Sector i feithrin gallu a chyfuno cydlynid cymunedol. Mae'n bwysig bod yna dystiolaeth gywir o'r canlyniadau ar gyfer pobl hŷn mewn gofal preswyl a gofal cartref, a phrofiadau gofal pobl hŷn mewn lleoliadau preswyl.

Mae Awdurdodau Lleol yn ystyried goblygiadau argymhellion adroddiad yr AGGC gan John Bolton [Gwell Cymorth am Gostau Is: Gwella Effeithlonrwydd ac Effeithiolrwydd yn y Gwasanaethau i Bobl Hŷn yng Nghymru, Ebrill 2011](#). Y gobaith yw y bydd yn cynorthwyo i fynd i'r afael â diffygion difrifol yn y gwasanaethau i bobl hŷn. Mae modelau gofal newydd ac sydd wrthi'n cael eu datblygu, megis rhaglen llesgedd Gwent, gofal canolradd ac ailalluogi Pen-y-bont ar Ogwr a rhaglenni gofal ychwanegol Merthyr, yn rhai o'r mentrau cyffrous sy'n canolbwyntio ar bobl hŷn y mae ganddynt anghenion cymhleth iawn ee y rheiny sydd â dementia. Yr ysgogiad sydd y tu cefn i'r holl fodolau yw ad-drefnu gwasanaethau er mwyn hyrwyddo annibyniaeth ac ymreolaeth i'r eithaf fel ffocws allweddol ar gwsmeriaid.

Mae ADSS Cymru a CLILC yn gweithio'n agos gyda [Rhwydwaith Dysgu a Gwella dros Ailalluogi](#) AGGC – Asiantaeth Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol i ddatblygu gwasanaethau ailalluogi yn y gymuned. Mae'r rhwydwaith yn cynnwys swyddogion yr awdurdod lleol, cadeirydd sydd yn aelod o'n Cymdeithas, pennaeth gwasanaethau i oedolion mewn awdurdod lleol.

Mae datblygu *Gofal Ychwanegol* ac opsiynau tai eraill yn llinyn pwysig o ran cyflawni'r symudiad strategol i ffwrdd o ofal preswyl. Mae gwella cyfleoedd i fyw gyda chymorth yn y gymuned (ee modelau tenantiaeth gyda gwasanaethau cymdeithasol a chlinigol integredig) ymhlith eraill wedi cynorthwyo pobl hŷn sydd ag anghenion newidiol. Rydym yn disgwyl canlyniadau astudiaeth Llywodraeth Cymru i hyfywedd tai Gofal Ychwanegol.

Elfen allweddol o ymrwymiad llywodraethau lleol i agenda 'Gwasanaethau cymdeithasol cynaliadwy' yw gweithio mewn partneriaeth ar draws gofal cymdeithasol ac iechyd a'r gofyniad i foderneiddio gwasanaethau, cyflawni gwell canlyniadau i ddefnyddwyr gwasanaethau ac arbed costau. Fel y cyfryw, mae Awdurdodau lleol yn cydweithio'n rhanbarthol i greu canolfannau

comisiynu rhanbarthol ar gyfer lleoliadau preswyl cost uchel/maint isel i oedolion (sef AD; IM; AC a cholli synhwyrâu). Er enghraifft, mae gan Raglen Welliant Gydweithredol De-ddwyrain Cymru (SEWIC) rhaglen o newidiadau sy'n cynnwys ymagwedd strategol tri cham sy'n ceisio datblygu llwyfannau a fydd yn dadfuddsoddi mewn gofal preswyl a gofal eilaidd a symud tuag at ddatrysiadau gofal cychwynnol a chymunedol; cyfrannu at well dewis a rheolaeth i ddefnyddwyr gwasanaethau; a hyrwyddo a chynnal annibyniaeth a lles.

Elfennau allweddol o'r rhaglen hon yw datblygu canolfan caffael brocaciaeth ranbarthol sy'n hybu gweithgarwch mewn lleoliadau newydd; rheoli costau ar draws y rhanbarth ac osgoi costau; ynghyd ag adolygu'n barhaus, costau lleoliadau cost uchel/maint isel sydd yn arbed costau sylweddol ar draws y rhanbarth. Yn ogystal â hyn, mae'r rhaglen yn datblygu llwyfannau comisiynu fel dewis yn lle gofal preswyl, megis datblygu ac ehangu'r gwasanaeth 'Rhannu Bywydau' sydd yn darparu mwy o gymorth sy'n canolbwyntio ar y person ac arbed costau yn erbyn modelau tebyg o ofal preswyl a gofal dydd.

Mae Rhaglen Welliant Gydweithredol Gwasanaethau Cymdeithasol Canolbarth a Gorllewin Cymru (MiWWSSIC) yn adeiladu ar eu canolfan gaffael cost uchel/maint isel i oedolion; asesu canlyniadau hyd yn hyn; a rhoi datblygiadau yn eu lle i sicrhau bod y gwasanaeth yn mynd rhagddo ac yn cyflawni'r canlyniadau a ddymunir.

Mae gwaith pellach ar gefnogi a datblygu modelau gwasanaeth newydd, dan arweiniad [AGGC](#), yn rhan bwysig o ymateb y llywodraeth leol i 'Wasanaethau cymdeithasol cynaliadwy' a bydd hyn yn elfen allweddol o wasanaethau cymdeithasol cynaliadwy yng Nghymru yn y dyfodol.

9. Gallu a Hyfforddiant

Rydym yn croesawu diogelu cyllideb gwasanaethau cymdeithasol. Fodd bynnag mewn termau real, mae cyllidebau yn gostwng gan arwain at ostyngiad o ran gallu broffesiynol, a darparu ystod eang o wasanaethau i ddinasyddion yn y gymuned. Yn yr un ffordd, mae yna doriadau i grantiau Trydydd Sector ac mae awdurdodau lleol yn comisiynu llai o wasanaethau. Mae hyn wedi creu effaith ar yr ystod o wasanaethau y medrir eu cynnig i gefnogi unigolion sydd ag anghenion isel neu gymedrol. Fel y crybwyllir uchod, gall anghenion cymedrol ddwysau yn gyflyn i anghenion sylweddol neu gritigol heb gefnogaeth gymunedol briodol, a dyma'r adeg y mae angen mynediad i wasanaethau cymdeithasol, gan ychwanegu at y pwysau sydd ar gynghorau.

Mae gennym bryderon dwys ynghylch hyfforddiant staff, sy'n briodol mewn gofal preswyl arbenigol (ee anawsterau dysgu, Henoed bregus eu meddwl), yn ogystal ag ansawdd yr hyfforddiant. Rydym yn pryderu ynghylch y ffaith nad yw rhai darparwyr yn manteisio ar hyfforddiant gan yr awdurdod lleol am resymau nad ydynt bob amser yn ymwneud ag arian ond sy'n deillio o ddiffyg blaenoriaeth i ddatblygu staff cartrefi gofal. Mae'r effaith uniongyrchol ar ansawdd gwasanaeth a chanlyniadau i bobl hŷn.

10. **Rheoleiddio ac Arolygu**

Mae angen mwy o brosesau adolygu cadarn a chyson ar gyfer cartrefi preswyl er mwyn codi safonau a herio arfer gwahaniaethol. I'r perwyl hwn, mae ADSS Cymru wedi bod yn trafod trefniadau adolygu ar gyfer y fframwaith rheoleiddio newydd gydag AGGCC. Mae angen lefel o integreiddio ar fframweithiau rheoleiddio AGGCC ac AGIC er mwyn cefnogi modelau gofal newydd ar gyfer iechedd a gofal cymdeithasol

Mewn perthynas â gofal preswyl, mae'n ddyrys pan fod AGGCC yn categoreiddio nyrsio dementia a gofal preswyl ar gyfer dementia mewn ffordd artiffisial, sydd yn rhoi'r trigolion mewn peryg o orfod symud o leoliad gofal i gartref nyrsio ar sail diagnosis neu asesiad o'u hanghenion clinigol. Rydym yn cefnogi'r Coleg y Seiciatryddion sy'n hyrwyddo symud i ffwrdd o ddefnyddio categorïau diagnostig fel y cam cyntaf wrth ystyried y math o gartref gofal y dylai client fyw ynddo. Mae anghenion, a'r hyn y mae person hŷn eisïau, yn hollbwysig, a'r dewis a ffefrir yw'r amgylchedd sydd yn medru ateb y gofynion hyn orau. Mae Strategaeth Genedlaethol Cymru ar Dementia yn cefnogi ein barn ynglŷn â hyn.

11. **Sylwadau i Gloi**

Wrth wraidd gwasanaethau cymdeithasol mae ymrwymiad i alluogi dinasyddion a gweithwyr gwasanaethau proffesiynol, a'u grymuso. Rydym yn hyrwyddo er mwyn galluogi pobl hŷn i gael rheolaeth dros eu bywydau eu hunain er mwyn iddynt fedru byw yn hyderus, waeth ym mha leoliad. I'r perwyl hwn, fe fydd ADSS Cymru, CLILC ac Asiantaeth Gwella Gwasanaethau Cymru yn gweithio mewn partneriaeth gyda phartneriaid allweddol eraill i arwain y gwelliannau ar draws gwasanaethau i bobl hŷn. Yn y bôn, fe fydd hyn, yn ein barn ni a defnyddwyr gwasanaethau eraill, yn newid gwasanaethau, a chynorthwyo i ymwreiddio ymagwedd foesegol y mae ei angen i atgyfnerthu bywyd urddasol a fydd yn cynnig annibyniaeth, dewis, cynhwysiad cymdeithasol a lles. Ni allai hyn fod yn bwysicach i bobl hŷn sy'n cyrchu gofal preswyl, am fod ganddynt ddisgwyliadau ac anghenion. I'r Gwasanaethau Cymdeithasol, mae'n ymwneud â sicrhau bod y comisiynwyr

a'r ymarferwyr yn deall sut mae cyflawni canlyniadau a sut y gellir mesur lefelau gwasanaeth a chefnogaeth uniongyrchol ar gyfer pob person hŷn unigol sydd yn derbyn gofal preswyl. I ddarparwyr, mae'n ymwneud â chyflawni gwell canlyniadau i bobl hŷn, er mwyn bodloni'u dyheadau a chreu bywyd llawn. I'r rheolyddion a'r arolygwyr mae'n ymwneud â derbyn bod canlyniadau yn rhan hanfodol o fonitro a gwerthuso ansawdd y gofal mewn cartrefi preswyl.

Dros y 18 mis diwethaf, mae CLILC ac ADSS Cymru wedi chwarae rhan weithredol o ran ffurfio agenda sylfaenol Llywodraeth Cymru ar gyfer gwasanaethau cymdeithasol yng Nghymru, '*Gwasanaethau Cymdeithasol Cynaliadwy: Fframwaith Gweithredu*' (SSSFFA). Mae'r fframwaith yn creu fframwaith polisi pendant sydd â gofynion craidd i gyflawni cynaliadwyedd, megis effeithiolrwydd ariannol, cydweithio rhanbarthol ar draws cynghorau a sectorau, a chanlyniadau gwasanaeth o ansawdd. O fewn y cyd-destun hwn, mae yna heriau penodol wrth gyflawni a chynnal ystod o wasanaethau preswyl neu gymunedol yn y gymuned er mwyn i bobl hŷn gael yr hawl i ddewis rhwng darparwyr ac opsiynau, o ran y ffordd orau i fodloni eu dyheadau.

Mae'r Comisiynydd Pobl Hŷn yn ymgymryd â gwaith sy'n ymwneud ag eiriolaeth a phobl hŷn sydd yn symud i ofal preswyl. Dylai canfyddiadau'r gwaith hwn oleuo a chefnogi'r ymholiad hwn.

Mae ADSS Cymru a CLILC wedi ymrwymo i chwarae rôl hanfodol wrth fynd i'r afael â'r heriau o ddarparu gwasanaethau sy'n ymwneud â gofal preswyl, ac edrychwn ymlaen at ymrwymiad aeddfed gyda Chynulliad Cenedlaethol Cymru a Llywodraeth Cymru wrth i ni symud yn ein blaenau.

Gobeithiwn fod ein hymateb yn ddefnyddiol, ac edrychwn ymlaen at ddarparu tystiolaeth ar lafar i Ymholiad y Pwyllgor I a GC yn 2012.

Y Cynghorydd Meryl Gravell OBE

Llefarydd CLILC dros y Gwasanaethau Cymdeithasol

Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru

Parry Davies,

Llywydd, ADSS Cymru a

Chyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Cyngor Ceredigion a

Cyfarwyddwr Gofal a Lles, Dros Dro, Cyngor Sir Powys

A. Pary Jones

Nygaire Bevan

Cadeirydd Grŵp Penaethiaid Gwasanaethau i Oedolion Cymru Gyfan a

Phennaeth Gwasanaethau i Oedolion, Cyngor Powys

Bevan

Dangos Gwelliannau drwy Ailalluogi

Hyrwyddo annibyniaeth yw congfaen polisïau gwasanaethau cymdeithasol ac mae'r ymwybyddiaeth hwn o bwysau demograffig a'r ffocws cynyddol ar ganlyniadau yn golygu bod gwasanaethau ail-alluogi yn dyfod yn fwyfwy pwysig.

Yn 2007, fe gynhaliodd AGGC ei ddigwyddiad cyntaf i Gyfnwid Dysgu, sef - "O'r ymylon i'r brif ffrwd: Archwilio modelau ailalluogi" ac yn dilyn ymlaen o hyn mynegwyd diddordeb am ei Gronfa "Dangos Gwelliannau" gyda nifer o geisiadau yn dod i law i ddatblygu gwasanaethau ail-alluogi. Cytunwyd felly y dylid meithrin ymagwedd gydweithiol ac fe wnaeth gweithdy cwmpasu amlygu'r meysydd allweddol yr oedd pobl am fynd i'r afael â hwy, gan arwain at sefydlu Setiau Dysgu Gweithredol (SDG).

Y diffiniad o ailalluogi a fabwysiadwyd gan y SDG yw: "*gwasanaethau i bobl anabl neu bobl y mae eu hiechyd corfforol neu iechyd meddwl yn wael, er mwyn eu helpu i fyw mor annibynnol â phosibl trwy ddysgu neu aildysgu'r sgiliau sydd eu hangen i fyw bob dydd.*"

Mae'r SDG wedi cyfrannu eu gwybodaeth, sgiliau ac amser dros y ddeuddeg mis diwethaf, gyda chefnogaeth Partneriaeth Systemau Cyfan, i ddatblygu Pecyn Cymorth Ailalluogi.

Mae'r pecyn cymorth yn cynnwys:

- Holiadur sylfaenol gyda'r gallu i holi fesul Awdurdod neu gwestiwn a godwyd;
- Arf hunanasesu yn erbyn safon aur gyda'r gallu i flaenoriaethu meysydd datblygu a chynllunio ar gyfer newidiadau;
- Arf efelychu wedi ei fwriadu i nodi graddfa ac effaith gwasanaeth ailalluogi llawn.
- Fframwaith cymhwysedd

Trwy ddefnyddio'r pecyn cymorth gall Awdurdodau hunanasesu'u gwasanaethau ailalluogi a blaenoriaethu datblygiadau lleol yn ogystal â nodi a rhannu arferion nodedig o fannau eraill. Yn ogystal â hyn, mae'r pecyn cymorth yn creu mynediad i fodel systemau sy'n efelychu gofynion gallu posibl a gellir eu graddio i roi arwydd o'r gallu

tebygol sydd ei angen a'r buddion a ddisgwyllir gan wasanaeth ailalluogi llawn. Cefnogir hyn gan fframwaith „achos busnes" sydd yn ategu at yr arfau hyn a chynorthwyo i

baratoi achos busnes ar gyfer datblygu gwasanaethau ailalluogi yn lleol.

Mae gweithlu sydd wedi ei hyfforddi a'i ddatblygu'n dda yn atgyfnerthu unrhyw wasanaethau ailalluogi llwyddiannus. Mae is-grŵp hyfforddi'r SDG wedi nodi'r cymwyseddau sydd eu hangen.

Mae'r gwaith yn mynd rhagddo o hyd a chrëwyd fforwm trafodaeth er mwyn galluogi trafodaethau pellach a rhannu'r dysgu.

Adnoddau Ailalluogi

Mae yna lu o adnoddau ar gael, yn cynnwys holiadur a pheycyn cymorth safonau ar lein gan yr awdurdod lleol, fforymau trafod, adnoddau dogfennol a model capasiti ar-lein.

Adnoddau gwe a fforwm trafodaeth AGGC:
www.ssiacymru.org.uk/reablement

Pecyn Cymorth:
<http://www.ssiareources.org.uk/reablement/>

Model Capasiti:
http://ns360.ukcloudDNS.com/netsims/peter%20lacey/ssia_reablement_model_nov_09/

Cyswllt

Martyn Palfreman -
martyn.palfreman@wlga.gov.uk

Crynodeb gweithredol o 'Gwell Cymorth am Gost Is'

Mae'r amgylchedd presennol yn un sydd yn cynnig her ddigynsail ar gyfer gwasanaethau cymdeithasol yng Nghymru. Mae'r pwysau ar gyllid cyhoeddus ynghyd â phoblogaeth sy'n heneiddio yn peri problemau penodol i'r rheiny sydd yn arwain ac yn gweithio yn y maes gofal cymdeithasol. Er y cydnabyddir na fydd 'mwy o'r un peth' yn gwneud y tro, nid oes eto ddealltwriaeth gyson a realistig o'r newid radical sydd ei angen.

Cydnabyddir fwy fwy nad yw'r ddau gyrchnod, sef gwella effeithlonrwydd a chyflawni gwell canlyniadau i ddefnyddwyr gwasanaethau o reidrwydd yn gwrthdaro. Mae rhai cynghorau yn cydnabod y byddai'r mathau o newidiadau y maen nhw'n eu hystyried i drawsnewid gwasanaethau, yn gwneud synnwyr yn nhermau gwella gwasanaethau hyd yn oed pe na fyddai'r cyfyngiadau ariannol presennol, sydd yn gofyn bod cynghorau yng Nghymru yn gorfod creu arbedion o 4% yn flynyddol dros y 3 blynedd nesaf, yn bodoli.

Mae'r cyd-destun polisi yng Nghymru yn darparu cyfleoedd a heriau penodol. Mae ymrwymiad Llywodraeth Cynulliad Cymru i 'Gymorth sydd wedi ei gyfeirio at ddinasyddion' yn gweddu'n dda gyda modelau sy'n anelu i gynnal a chefnogi annibyniaeth yr unigolyn a hynny mewn ffyrdd sydd yn gweddu i'w hamgylchiadau penodol. Fodd bynnag, bydd newidiadau sydd ar ddod i'r polisi talu cenedlaethol yn gosod terfyn o £50 yr wythnos waeth pa becyn gofal sydd dan sylw, a gallu'r unigolyn i dalu amdano. Fe fydd yr angen i gynghorau dalu'r gwahaniaeth yn golygu y bydd yna bwysau ychwanegol ar gyllidebau sydd eisoes wedi eu hymestyn i'r eithaf.

Dengys yr astudiaeth hon bod cynghorau yng Nghymru, yn y fath hinsawdd, wedi dechrau ailffurfio'u gwasanaethau ar gyfer pobl hŷn, gyda thystiolaeth sydd yn dangos symudiad sylweddol tuag at ymagwedd o ailalluogi wrth ddarparu gofal, a gostyngiad cyffredinol ledled Cymru yn nifer y bobl hŷn sydd yn derbyn gofal mewn lleoliadau preswyl traddodiadol. Yn ôl y disgwyl, cymysg yw cyfradd y cynnydd ac mae rhai cynghorau wedi dangos mwy o gynnydd nag eraill. Mae ffurfweddu gwasanaethau a'r cydbwysedd rhwng, er enghraifft, gofal preswyl a dibreswyl yn gymysg ar draws y wlad. Fodd bynnag dengys yr holl gynghorau arfer effeithiol yn un neu fwy o feysydd gwasanaeth, ac ymrwymiad i adeiladu ar hyn wrth iddynt symud tuag at y dyfodol. Wrth wneud hyn, fe fydd hi'n bwysig canolbwyntio ar greu cynlluniau ariannol cadarn i gefnogi'u strategaethau comisiynu, datblygu'r defnydd o dechnoleg gynorthwyol ymhellach ac ad-drefnu gwasanaethau trwy ddatgomisiynu gwasanaethau traddodiadol, costau uchel yn lle modelau mwy ataliol. Fe fydd partneriaeth ddilys gyda'r sector iechyd (y mae tystiolaeth ohono eisoes yn bodoli trwy nifer o strategaethau ar y cyd ar gyfer pobl hŷn ac ymagweddau traws-sector tuag at ddarparu gwasanaethau), y trydydd sector a sectorau preifat yn bwysig o ran hyrwyddo effeithlonrwydd i'r eithaf a sicrhau bod pobl yn derbyn cefnogaeth gyfatebol ac mewn ffordd sydd yn

cynnal annibyniaeth am gyfnod mor hir â phosib. Fe fydd sicrhau bod gwasanaethau eraill o fewn llywodraeth leol - megis tai a hamdden - yn cael eu cynnwys yn y broses o ddatblygu modelau newydd, yn hanfodol.

Mae'r adroddiad sydd yn enghreifftio arferion da yng Nghymru a thystiolaeth o fodolau llwyddiannus mewn mannau eraill o'r DU, yn argymhell model gofal pellach i Gymru, sydd yn ceisio gwella canlyniadau i ddefnyddwyr, annog cefnogaeth o fewn y gymuned felly'n gostwng y pwysau ar wasanaethau gofal cymdeithasol traddodiadol a datblygu ymagweddau newydd at gomisiynu, felly'n defnyddio'r arian sydd ar gael i'r eithaf.

Fe fydd sefydlu model o'r fath yn golygu heriau sylweddol i gynghorau a'u partneriaid: newid ymagweddau cyffredinol yn y gwasanaethau cymdeithasol wrth i batrymau gofal newid, bod yn barod i weld y nifer o bobl sydd yn derbyn gofal yn gostwng wrth i fwy o bobl dderbyn cefnogaeth effeithiol 'y tu allan i'r system' a cheisio ymagweddau diffuant sydd yn canolbwyntio ar y person ac a fydd yn cwestiynu dulliau traddodiadol o gyflenwi. Y dystiolaeth amlwg yw a fydd cynghorau a sefydliadau eraill yn barod ar gyfer y fath her. Gyda chefnogaeth gan y llywodraeth ac asiantaethau fel Asiantaeth Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol (AGGC) mae'r cyfle yno i gyfnerthu datblygiadau diweddar a chreu gwasanaethau i bobl hŷn a fydd yn addas ar gyfer yr 21^{ain} ganrif.

Mae'r fersiwn llawn i'w weld yma: www.ssiacymru.org.uk/4845

Demonstrating Improvement through Reablement

Promoting independence is a cornerstone of social services policy and within this awareness of demographic pressures and the growing focus on outcomes has meant that reablement services are becoming increasingly important.

In 2007, SSIA held its first Learning Exchange event – “From the margins to mainstream: Exploring models for reablement” and following on from this sought expressions of interest for its “Demonstrating Improvement” Fund with a number of applications received about the development of reablement services. It was therefore agreed that a collaborative approach should be taken and a scoping workshop identified the key areas that people wished collectively to address which led to the formation of an Action & Learning Set (ALS).

The definition of reablement adopted by the ALS is: *“services for people with poor physical or mental health or disability to help them live as independently as possible by learning or re-learning the skills necessary for daily living.”*

The ALS have contributed their knowledge, skills and time over the last twelve months, supported by Whole Systems Partnership, to develop a Reablement Toolkit.

The toolkit contains:

- A baseline questionnaire with the ability to interrogate this by Authority or by question posed;
- A self-assessment tool against a gold standard with the ability to prioritise development areas and plan for change;
- A simulation tool designed to indicate the scale and impact of an optimised reablement service.
- A competency framework

Using the toolkit Authorities can self-assess their reablement services and prioritise local developments, as well as identify and share notable practice from elsewhere. In addition the toolkit provides access to a systems model that simulates potential capacity

requirements and can be scaled to give an indication of the likely capacity required and benefits expected from an optimised reablement service. This is supported by a ‘business case’

framework which complements these tools and assists in the preparation of a business case for the development of reablement services locally.

Underpinning any successful reablement services is a well trained and developed workforce. The training sub group of the ALS have identified the competences needed.

Work remains ongoing and a discussion forum has been created to enable further dialogue and shared learning.

Reablement Resources

There a whole host of resources available, including a local authority on-line questionnaire and standards toolkit, discussion forums, document resources and an on-line capacity model.

SSIA web resources and discussion forum:
www.ssiacymru.org.uk/reablement

Toolkit:
<http://www.ssiareources.org.uk/reablement/>

Capacity Model:
http://ns360.ukclouddns.com/netsims/peter%20lacey/ssia_reablement_model_nov_09/

Contact

Martyn Palfreman -
martyn.palfreman@wlga.gov.uk